
DOI: 10.4467/29567610PIB.24.015.20778

Aleksandra Kopacka

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0009-0004-1939-764X

WYZWANIA I ZAGROŻENIA DLA PRAW CZŁOWIEKA W POLITYCE MIGRACYJNEJ POLSKI

CHALLENGES AND THREATS TO HUMAN RIGHTS IN POLAND'S MIGRATION POLICY

Streszczenie

Polska polityka migracyjna napotyka liczne wyzwania związane z ochroną praw człowieka. Brak odpowiednich programów integracyjnych prowadzi do marginalizacji migrantów i utrudnia im dostęp do praw socjalnych, edukacyjnych i zawodowych. Celem niniejszego artykułu jest identyfikacja wyzwań i zagrożeń dla przestrzegania praw człowieka. W pierwszej części dokonano analizy sytuacji na granicy polsko-białoruskiej. Następnie opisano sytuację migrantów w odniesieniu do wojny rosyjsko-ukraińskiej i przedstawiono naruszenia praw migrantów na granicy polsko-białoruskiej oraz działania podejmowane przez rząd Polski. Podsumowując stwierdzono, iż dalsza analiza w tym obszarze jest niezbędna do monitorowania i oceny skuteczności wdrożonych polityk oraz do identyfikacji nowych wyzwań. Problem badawczy sformułowano: Jakie wyzwania i zagrożenia stoją przed rządem polskim w przestrzeganiu praw człowieka? Odpowiednio do problemu badawczego sformułowano hipotezę badawczą: Rząd polski napotyka liczne wyzwania i zagrożenia w przestrzeganiu praw człowieka, które wynikają zarówno z wewnętrznych, jak i zewnętrznych czynników politycznych, społecznych i ekonomicznych. Kluczowymi wyzwaniami są: brak spójnych polityk integracyjnych, nasilająca się ksenofobia i dyskryminacja, nieodpowiednie warunki w ośrodkach detencyjnych, skomplikowane procedury azylowe, a także rosnąca presja ze strony społeczności międzynarodowej oraz wewnętrznych ruchów opozycyjnych. Weryfikacja powyższej hipotezy oraz uzyskanie odpowiedzi na powyższe pytanie badawcze wymagało zastosowania metod badawczych, w tym dokonania krytycznej analizy aktów prawnych, analizy raportów i dokumentów, wybranych pozycji literatury przedmiotu, a także rzetelnych źródeł internetowych, przedstawiających aktualne spojrzenie na badany problem.

Słowa kluczowe: prawa człowieka, migracja, wojna rosyjsko-ukraińska, konflikt migracyjny, prawa człowieka

Abstract

Polish migration policy faces numerous challenges related to the protection of human rights. The lack of adequate integration programmes leads to the marginalisation of migrants and hinders their access to social, educational and professional rights. The aim of this article is to identify challenges and threats to the observance of human rights. In the first part, the situation on the Polish-Belarusian border was analyzed. Then the situation of migrants in relation to the Russian-Ukrainian war is described. Then the violations of migrants' rights on the Polish-Belarusian border and the actions taken by the Polish government were presented. In conclusion, it was concluded that further analysis in this area is necessary to monitor and evaluate the effectiveness of implemented policies and to identify new challenges. The research problem was formulated: What challenges and threats does the Polish government face in respecting human rights? A research hypothesis was formulated accordingly to the donor problem: The Polish government faces numerous challenges and threats in respecting human rights, which result from both internal and external political, social and economic factors. The key challenges are the lack of coherent integration policies, increasing xenophobia and discrimination, inadequate conditions in detention centres, complicated asylum procedures, and growing pressure from the international community and internal opposition movements. Verification of the above hypothesis and obtaining an answer to the above research question required the use of research methods, including a critical analysis of legal acts, analysis of reports and documents, selected items of literature on the subject, as well as reliable Internet sources presenting an up-to-date view on the researched problem.

Keywords: human rights, migration, Russian-Ukrainian war, migration conflict, human rights

Wstęp

Należy zauważyć, że obecnie w Polsce brakuje sprawnie funkcjonującej polityki migracyjnej. Ustawa „*Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania*”, która została wprowadzona w 2012 roku i opisywała szczegółowo jakie prawa przysługują migrantom ze względu na ich pobyt w Polsce, została w 2017 roku wycofana przez Radę Ministrów, ponieważ nie obejmowała swoim zakresem działań, które miałyby być podejmowane ze względu na niekontrolowany napływ ludności innego państwa do Polski¹. Przed wycofaniem dokumentu „*Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania*” w 2016 roku zdecydowano o utworzeniu w Polsce zespołu, który miał się zajmować cudzoziemcami a do jego głównych celów należało: zapewnienie bezpieczeństwa własnym obywatelom.

1 A. Bodnar, *Wystąpienie do MSWiA w sprawie unieważnienia przez Radę Ministrów polityki migracyjnej Polski*, <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Wyst%C4%85pienie%20do%20MSWiA%20w%20sprawie%20unieważnienia%20przez%20Rad%C4%99%20Ministr%C3%B3w%20Polityki%20migracyjnej%20Polski.pdf>, [dostęp: 22.07.2024 r.]

Zespół sprawdzał uważnie dokumenty migrantów, wyrażających chęć zamieszkania w Polsce, czy nie są to osoby niebezpieczne. Weryfikowano czy cudzoziemiec, który zdecydował się na pobyt w Polsce zachowuje się zgodnie z regułami, które obowiązują w kraju. Wobec osób, które mogłyby stwarzać zagrożenie zostały podjęte działania, mające na celu odesłanie danej osoby do swojego państwa. Zespół do spraw zapewnienia bezpieczeństwa w procesie przesiedleń i relokacji cudzoziemców miał przede wszystkim dbać o dobro własnych obywateli oraz o nienaruszenie ich praw². W roku 2021 został wprowadzony dokument „*Polityka migracyjna Polski – kierunki działań 2021–2022*”, kluczowe miało stać się kontrolowanie napływu osób z innych państw do Polski. Według dokumentu migranci decydujący się na pobyt w Polsce mogli przebywać tylko legalnie, migrantom powinno być zapewnione bezpieczeństwo w wymiarze krajowym a także na szczeblu międzynarodowym władze planowały wdrażanie procesów, które miały na celu zintegrowanie ludności polskiej z migrantami przez działania podejmowane dla własnych obywateli, którzy zdecydowali się na pobyt w innym kraju. W 2022 roku dokument, który zajmował się migrantami, ale też obywatelami polskimi, został wycofany. Polska obecnie nie posiada jednego spójnego dokumentu w zakresie polityki migracyjnej. W 2023 roku, w kontekście trwającego kryzysu migracyjnego, wiceminister spraw wewnętrznych podkreślił, że Polska powinna sama określać kto może przebywać na terytorium Rzeczypospolitej a władze mają prawo samodzielnie określać, kto ma prawo przekroczenia granicy z Polską legalnie. W związku z kryzysem ukraińskim i liczbą napływających migrantów do Polski, rząd powinien rozpocząć działania, mające na celu utworzenie sprawnie funkcjonującej polityki migracyjnej³.

Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej

W roku 2021 mogliśmy zaobserwować trudną sytuację na granicy polsko-białoruskiej. Polska była zmuszona do ogłoszenia stanu wyjątkowego, który dotyczył przejścia granicznego Polski z Białorusią⁴. Nielegalne migracje były prowadzone przez obywateli takich państw jak Syria czy Afganistan. Osoby biorące udział w nielegalnej migracji miały przedostać się na terytorium Polski grupowo i zniszczyć zabezpieczenia na granicy polsko-białoruskiej⁵.

2 A. Adamczyk, *Kryzys migracyjny w Europie a polska polityka imigracyjna*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny”, nr 1 (163), 2017, s. 319–320.

3 G. J. Leśniak, *Prawo migracyjne trafi do kosza, podobnie jak wcześniej polityka migracyjna?* <https://www.prawo.pl/kadry/polityka-migracyjna-polski,522248.html> [dostęp: 25.06.2024 r.]

4 B. Ociepka, *Dziennikarzom wstęp wzbroniony: kryzys na polsko-białoruskiej granicy w 2021 r. jako wydarzenie (nie) relacjonowane przez media*, „Studia Medioznawcze”, tom 24, nr 2 (93), s. 190.

5 *Duża grupa migrantów forsowała granicę*, <https://wiadomosci.onet.pl/bialystok/sytuacja-na-granicy-nowe-informacje-z-granicy-polski-i-bialorusi-relacja/3twh6p2>, [dostęp: 26.06.2024 r.]

Chęć przedostania się przez granicę polsko-białoruską obywateli obcych państw była powodowana działaniami Aleksandra Łukaszenki, wspieranego przez Federację Rosyjską przeciw sankcjom, które zostały nałożone przez Unię Europejską i dotyczyły Białorusi⁶. Podczas trwającej wojny na Ukrainie okazało się, że państwo białoruskie pomaga przeciwnikowi Ukrainy w walce, przez co Unia Europejska zdecydowała o nałożeniu sankcji na Białoruś. Sankcje te dotyczyły zakazu wjazdu obywatela Białorusi, do jakiegokolwiek z państw Unii Europejskiej oraz zamrożenia aktywów. Polskie służby broniące granicy spotkały się z dużą agresją, jaką kierowali w ich stronę migranci⁷. Migranci byli zachęcani przez Białoruś do przekroczenia granicy z Polską. Na stronach internetowych pojawiały się informacje dla irackich migrantów, które pokazywały bezproblemowe przekroczenie granicy z Polską. Prezydent Białorusi współpracował z biurem podróży, które funkcjonowało w Iraku. Migrantom oferowano podróże do Białorusi. Po krótkim pobycie w białoruskim hotelu byli zmuszani do wyjazdu na granicę polsko-białoruską⁸. Aby przedostać się przez granicę stosowali różne metody, takie jak rzucanie kamieniami w polskich funkcjonariuszy lub starcia z policją czy żołnierzami⁹. Aleksander Łukaszenko swoimi działaniami chciał wymusić na państwach Unii Europejskiej zniesienie sankcji jakie zostały nałożone przez kraje członkowskie. Celem Białorusi, wspieranej przez Federację Rosyjską, było też wykorzystanie osób z obcych państw do wprowadzenia strachu i paniki wśród obywateli Unii Europejskiej¹⁰. Nielegalne migracje stosowane przeciwko Polsce doprowadziły do podjęcia decyzji o budowie zapory, która ma za zadanie zabezpieczyć granicę polsko-białoruską¹¹.

Kraje Unii Europejskiej podejmują decyzje o kolejnych sankcjach, jakimi trzeba obciążyć Białoruś, w związku z wykorzystaniem obywateli Afganistanu, Libii czy Syrii do próby przedostania się przez granicę polsko-białoruską. Sankcje mają dotyczyć takich kwestii jak: całkowity zakaz wjazdu osób pochodzących z Białorusi do Polski i całej Unii Europejskiej oraz zakaz lądowania białoruskich samolotów nad Polską.

Wojna rosyjsko-ukraińska i napływ migrantów do Polski

Wojna na Ukrainie, która trwa od 2014 roku, spowodowała stale rosnący napływ ludności ukraińskiej do Polski. Kolejny atak na Ukrainę w 2022 roku

6 B. Fraszka, *Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej: przyczyny, aspekt geopolityczny, narracje*, Raport Specjalny, Warsaw Institute, 2021, s. 5.

7 *Unijne sankcje wobec Białorusi*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/sanctions-against-belarus/>, [dostęp: 26.06.2024 r.]

8 A. Wawrzusiszyn, *Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej i jego wpływ na bezpieczeństwo Polski*, „Nowa Polityka Wschodnia”, nr 2 (33), 2022, s. 50.

9 *Ibidem*, s. 52.

10 D. Niedzielski, *Kryzys na granicy Polski z Białorusią- nowy format działań hybrydowych?* [w:] *Akademickie Centrum Komunikacji Strategicznej*, red. A. Glapiak, Warszawa 2022, s. 5.

11 *Konferencja szefa MSWiA w sprawie budowy zapory na granicy*, <https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/konferencja-szefa-mswia-w-sprawie-budowy-zapory-na-granicy-na-zywo/7qpc6fm,79cfc278>, [dostęp: 26.04.2024 r.].

spowodował największy przyjazd ludności migrującej do krajów członkowskich Unii Europejskiej a w szczególności na terytorium Rzeczypospolitej¹². Polska kierując się pomocą dla ludności ukraińskiej, aby nie doświadczyli krzywdy w swoim kraju, gdzie odbywała się wojna, podjęła decyzje o otwarciu granic. Napływ migrantów na teren Polski okazał się o wiele większy niż się spodziewano, a do Polski przyjechało kilka milionów migrantów¹³. Podczas gwałtownej fali migrantów pojawiły się problemy w polskich szkołach pod względem językowym oraz coraz częściej zaczęło się okazywać, że polskie szkoły są przepełnione. Kolejnym aspektem, który został zdestabilizowany to praca w Polsce, obywatele polscy zaczęli coraz bardziej martwić się czy będzie dla nich praca a dane stanowisko nie zostanie zajęte przez obywateli Ukrainy. W Polsce zaczęły pojawiać się też problemy ze znalezieniem miejsca mieszkalnego i dachu nad głową dla migrantów¹⁴. Od 2014 roku możemy wyraźnie zaobserwować, mieszanie się społeczeństwa polskiego z ukraińskim. Szczególnie w 2022 roku po inwazji Rosji na Ukrainę i gwałtownym wzroście migrantów na terenie Polski, w większych miastach była zauważalna duża dominacja ludności ukraińskiej¹⁵. Państwa Unii Europejskiej gwarantowały migrantom, dotkniętym działaniami wojennymi w ich kraju, ochronę międzynarodową, co powodowało większy napływ migrantów i chęć przedostania się na teren Polski¹⁶.

Naruszenia praw migrantów na granicy polsko-białoruskiej

Prawa człowieka są wielokrotnie naruszane w różnych sytuacjach, szczególnie mogliśmy zobaczyć naruszenie tych praw na granicy polsko-białoruskiej. Jesienią 2023 roku Trybunał Praw Człowieka, znajdujący się w Strasburgu, otrzymał od osób, które migrowały w sierpniu 2021 roku, zgłoszenia odnośnie do naruszenia ich praw i nieudzielenia ochrony międzynarodowej. Osoby migrujące chciały przedostać się do Polski przez Białoruś, były do tego zmuszane przez białoruskie służby graniczne. Początkowo działania były podejmowane przez małe grupy osób, jednak z czasem migranci zaczęli się gromadzić i podejmować próby masowego przekroczenia granicy. W skargach zostało podkreślone działanie polskiej straży granicznej, która podejmowała działania niezgodne z prawami człowieka

- 12 *Jak ukraińscy migranci wpływają na gospodarki krajów europejskich*, <https://www.obserwatorkonfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/trendy-gospodarcze/jak-ukraincy-migranci-wplywaja-na-gospodarki-krajow-europejskich/>, [dostęp: 27.04.2024 r.]
- 13 M. Duszczyk, *Pomiędzy dwoma kryzysami migracyjnymi: Czego się nauczyliśmy, a co może nas czekać w przyszłości (RAPORT)*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8585718,migracje-duszczyk-raport-ukraincy-granica-polsko-bialoruska.html>, [dostęp: 27.06.2024 r.]
- 14 M. Kwiecińska, E. Ordyniec, *Wpływ migracji na bezpieczeństwo społeczne w związku z wojną na Ukrainie*, „De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności”, Tom 9, Nr 2, 2023, s. 58.
- 15 M. Duszczyk, *Pomiędzy dwoma kryzysami migracyjnymi: Czego się nauczyliśmy, a co może nas czekać w przyszłości (RAPORT)*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8585718,migracje-duszczyk-raport-ukraincy-granica-polsko-bialoruska.html>, [dostęp: 27.06.2024 r.]
- 16 Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami, Dz.U. L 212 z 7.08.2001.

i nie udzieliła migrantom ochrony, która im się należała. Jak wnioskuje osoby migrujące, zostali skierowani do Białorusi i tam, też odmówiono ich przyjęcia co skutkowało pozostaniu w strefie między graniczną, gdzie przebywali przez kilka dni bez dostępu do pożywienia w rozpaczliwych warunkach, a nie byli na to przygotowani. Migrantom nie został wydany przez władze polskie także dokument, który mówiłby o nieprzyjęciu ich na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W skardze złożonej przez migrantów, którzy przebywali na granicy polsko-białoruskiej, zostało uwzględnione także naruszenie praw uchodźców przez straż graniczną poprzez zatrzymanie ich i umieszczenie w miejscu dla uchodźców, gdzie nie ma odpowiedniej pomocy medycznej i warunków sanitarnych. Władze polskie podkreślały, że osoby, które złożyły skargę próbowały dostać się nielegalnie do Polski. Osoby przebywające na obszarze między granicznym, a wcześniej próbujące przedostać się do Polski zostały umieszczone w ośrodku dla uchodźców bez ich zgody, więc działanie podjęte wobec składających skargę zostały podjęte bezprawnie¹⁷. Polska straż graniczna nie wzięła pod uwagę, że odsyłając migrantów na teren Białorusi z Rzeczypospolitej Polskiej mogą stać się oni osobami, które będą wykorzystywane i nieludzko traktowane. Państwo białoruskie często nie przestrzega praw człowieka i stosuje swoje indywidualne zasady, które są sprzeczne z międzynarodowym prawem. Prawa międzynarodowe zabraniają odsyłania osób do ich kraju pochodzenia, gdzie są narażone na utratę zdrowia lub życia, a państwo białoruskie często stosuje takie metody, co jest sprzeczne z prawami człowieka. Przyczyną, która spowodowała coraz licniejszą chęć przedostania się migrantów do Polski, było zlikwidowanie w Bryzjach na terytorium Białorusi obozu, w którym przebywały setki osób, co powodowało brak schronienia, a część osób była odsyłana do swoich krajów, z których przybyli¹⁸. Osoby przebywające na terenie Białorusi, które zamieszkiwały przygraniczne miejscowości relacjonowały, że były zmuszone, aby ponownie zamieszkać w lesie i podjąć kolejną próbę przedostania się przez granicę na terytorium Polski z powodu pogarszających się warunków życiowych na terenie Białorusi. Celem migrantów było uzyskanie prawa do azylu od Unii Europejskiej i prowadzenie życia w godnych warunkach, bezpiecznych od prześladowań lub innych zagrożeń. Byli w stanie przezwyciężyć wszelkie trudności życiowe stosowane przez władze białoruskie, które były wrogo nastawione do migrantów i podejmowały działania przemocowe, aby ludność z innych krajów opuściła ich państwo. Migranci przybyli ze swoich krajów ze względu na nieludzkie traktowanie, ale nie spodziewali się, że w Białorusi spotkają się z jeszcze gorszą sytuacją życiową i torturami, które były stosowane wobec nich samych i ich rodzin. Najczęściej

17 *Skargi migrantów zawróconych do linii granicy. Opinia RPO dla Europejskiego Trybunatu Praw Człowieka*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-migranci-pushbacki-opinia-etpc> [dostęp: 28.06.2024 r.].

18 *Fears grow of new crisis as refugees in Belarus driven into Ukraine*, <https://www.theguardian.com/global-development/2022/mar/14/fears-grow-of-new-crisis-as-refugees-inbelarus-driven-into-ukraine>, [dostęp: 14.07.2024 r.].

osobami migrującymi byli mieszkańcy Strefy Gazy, Syrii i Afganistanu, którzy uciekali przed niebezpieczeństwem, jakie jest w ich kraju. Osoby migrujące, przebywające przez dłuższy czas na terenie Białorusi, były aresztowane przez straż graniczną i umieszczane w „*miejscach zbiórki*”. Po zgromadzeniu większej ilości osób władze białoruskie zmuszały migrantów do przekroczenia polskiej granicy w grupie. Wiele osób znajdujących się w grupach migrantów, szczególnie dzieci i osoby starsze wymagały natychmiastowej pomocy medycznej¹⁹. Władze Rzeczypospolitej Polskiej wielokrotnie odmawiały migrantom wejścia na terytorium Polski²⁰. Gdy obcokrajowcom udało się dostać do Polski, Straż Graniczna natychmiast podjęła próby zatrzymania osób, które nielegalnie przebywały na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, stosowali metody odstrasżające – na przykład strzały z broni palnej, mające na celu odstraszenie ludzi i zwalczanie nielegalnej migracji²¹. Polska odmówiła przyjęcia wniosków o azyl, działania Polski zostały zaskarżone do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Osoby, które chciały uzyskać azyl w Polsce pochodziły z Tadżykistanu. Uciekali oni ze swojego kraju przed prześladowaniami politycznymi. Jednak zostali odesłani przez władze Polskie na Ukrainę, a wniosek o przyznanie azylu nie został uwzględniony. Do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wpłynęła skarga, dotycząca odmówienia przyznania azylu, a także naruszenie praw. Obywatele Tadżykistanu otrzymali od Polski rekompensatę pieniężną, była to kara nałożona na Polskę przez Europejski Trybunał Praw Człowieka²².

Migracje z Ukrainy – działania podejmowane przez rząd Polski

Obywatele Ukrainy dotknięci działaniami wojennymi w swoim kraju i zbrojna napaścią Rosji na Ukrainę, byli zmuszeni wyjechać z Ukrainy w celu ochrony swojego życia i zdrowia. Polska, jako jeden z najbliższych sąsiadów Ukrainy, okazała się schronieniem dla wielu migrantów²³. Zaraz po zbrojnej napaści Rosji na Ukrainę, rząd polski rozpoczął działania, aby służyć obywatelom Ukrainy. Na portalach społecznościowych coraz częściej można było spotkać wypowiedzi osób, które podejmują decyzje w sprawach politycznych i na temat migracji. Mariusz Kamiński na swoim Twitterze napisał: „*To oczywiste,*

19 *Polska: okrucieństwo zamiast współczucia na granicy z Białorusią*, <https://www.amnesty.org/pl/wp-content/uploads/2022/04/Raport-Amnesty-International-POLSKA-OKRUCIENSTWO-ZAMIAST-WSPOLCZUCIA-NA-GRANICY-Z-BIALORUSIA.pdf>, s. 4-5. [dostęp: 28.06.2024 r.].

20 *Naruszenia praw cudzoziemców na granicy białoruskiej: komentujemy wykonanie wyroku ETPC*, <https://interwencja-prawna.pl/naruszenia-praw-cudzoziemcow-na-granicy-bialoruskiej-komentujemy-wykonanie-wyroku-etpc/> [dostęp: 29.06.2024 r.].

21 *Polska: okrucieństwo zamiast współczucia na granicy z Białorusią*, <https://www.amnesty.org/pl/wp-content/uploads/2022/04/Raport-Amnesty-International-POLSKA-OKRUCIENSTWO-ZAMIAST-WSPOLCZUCIA-NA-GRANICY-Z-BIALORUSIA.pdf>, s. 6. [dostęp: 28.06.2024 r.].

22 P. Basiak, <https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-polska-przegrala-przed-europejskim-trybunalem-ma-zapla-cic-od-nld,7431088>, [dostęp: 15.07.2024 r.].

23 P. Zalewski, *Działania administracji państwowej w Polsce wobec uchodźców z Ukrainy w pierwszych tygodniach wojny w Ukrainie 2022 roku Aspekty prawne i securitologiczne*, „*Studia Politicae Universitatis Silesiensis*”, T. 34, 2022, s. 105.

że w związku z sytuacją na Ukrainie przygotowujemy się na różne scenariusze. Jednym z nich są działania wojewodów związane z ewentualnym napływem uchodźców z Ukrainy, którzy z powodu możliwego konfliktu, mogą szukać w naszym kraju bezpiecznego schronienia”. Na terenie Polski zaczęły również coraz częściej pojawiać się miejsca recepcyjne, które były pierwszym schronieniem dla ludności ukraińskiej w Polsce²⁴. Oprócz schronienia w Polsce jakie otrzymują, obywatele Ukrainy mają prawo także posiadać własny numer PESEL, który dostają od rządu polskiego. Warunkiem jaki trzeba spełnić, aby uzyskać pesel jest zameldowanie na czas dłuższy niż miesiąc²⁵. Rząd Polski wypłaca ludności ukraińskiej świadczenie przynależne z programu 800+, jednak dziecko, któremu wypłacane są pieniądze musi uczęszczać do polskiej szkoły, aby uniknąć przypadków pobierania pieniędzy i wyjazdu obywateli ukraińskich do swojego kraju²⁶. Na początku marca 2022 roku, została przyjęta ustawa, mówiąca o pomocy obywatelom Ukrainy, którzy zostali dotknięci konfliktem zbrojnym²⁷. Określa ona prawa jakie przysługują migrantom, jest to nadawanie numeru PESEL, dostęp do rynku pracy, pomoc finansowa, prawo do korzystania z placówek edukacyjnych, prowadzenie działalności gospodarczej, dostęp do nieograniczonej opieki zdrowotnej²⁸.

O ośrodkach dla uchodźców dużo się mówiło szczególnie w roku 2021, gdy migranci szukali schronienia w Polsce. Prawo krajowe gwarantuje migrantom bezpieczeństwo i dobre warunki mieszkalne, opiekę zdrowotną podczas przebywania w miejscach dla uchodźców, a kraje, do których przybywają migranci powinny tego przestrzegać i zapewnić podstawowe potrzeby²⁹. Większość ośrodków w Polsce była przepełniona i przyjęła maksymalną liczbę migrantów. Jednak mimo to panowały tam dobre warunki, a osobom przebywającym w ośrodkach były zapewnione podstawowe potrzeby życiowe, opieka lekarska oraz dostęp do takich specjalistów jak psycholog, dzięki temu ludność, która przybyła z innych krajów czuła się dobrze w nowym środowisku. Wiele ośrodków było przygotowanych na przyjęcie całych rodzin i zapewnienie im odpowiednich warunków życiowych, jednym z takich miejsc był ośrodek w Kętrzynie, do którego kierowano migrantów z rodziną³⁰. Jednak oprócz ośrodków, które

24 Ibidem, s. 111.

25 Uzyskaj numer PESEL – usługa dla cudzoziemców, <https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-numer-pesel-dla-cudzoziemcow> [dostęp: 04.07.2024 r.].

26 Duże zmiany w pomocy dla Ukraińców. Rząd przyjął projekt, <https://www.money.pl/gospodarka/duze-zmiany-w-pomocy-dla-ukraincow-rzad-przyjal-projekt-7022522295356320a.html>, [dostęp: 04.07.2024 r.].

27 Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz.U., 2022, poz. 583.

28 P. Zalewski, *Działania administracji...*, op. cit., s. 114–116.

29 J. Nikołajew, *Przetrzymywanie nielegalnych migrantów w ośrodkach recepcyjnych – rozważania na kanwie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 15 grudnia 2016 r. w sprawie Khlafia i inni przeciwko Włochom (skarga nr 16483/12)*, „Studia Prawnoustrojowe”, nr 48, 2020, s. 151.

30 B. Chlabicz, P. Nowosielska, *Granice wytrzymałości. Jak wygląda sytuacja w ośrodkach dla cudzoziemców?* <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8232010,osrodki-dla-cudzoziemcow-ile-miejsc.html>, [dostęp: 29.06.2024 r.].

zapewniały obcokrajowcom podstawowe potrzeby życiowe i dobre warunki mieszkalne, pojawiają się takie, w których brakowało zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Osoby, którym nielegalnie udało się przedostać z Białorusi do Polski były aresztowane i umieszczane w strzeżonych ośrodkach dla uchodźców. Były to ośrodki o charakterze zamkniętym, przypominające więzienie jednak ludzie, którzy zostali tam umieszczeni nie odbywali żadnej kary. Jedynym powodem, dlaczego tam przebywali, było przedostanie się do Polski bezprawnie. Ludność przebywająca w takich ośrodkach to obywatele Afganistanu, Libii lub Syrii. W miejscach dla obcokrajowców, którzy dostali się nielegalnie do Polski na osobę przypadało mniej niż 3 m². Osoby te nie miały zapewnionych standardów życiowych, które gwarantuje prawo międzynarodowe, do którego państwa powinny się dostosować. W ośrodkach o charakterze zamkniętym był brak specjalistycznej pomocy medycznej, której potrzebowała większa ilość osób, nie zapewniono prywatności oraz nie mieli dostępu do usług i porad prawnych. Aresztowani cudzoziemcy często potrzebowali wsparcia lekarzy psychologów, której nie otrzymywali, skutkowało to pogarszaniem się ich zdrowia psychicznego. W miejscach dla nielegalnych cudzoziemców coraz częściej były zauważalne incydenty, mające na celu skaleczenie, odebranie sobie życia lub organizowanie strajku z powodu braku żywności. Działania wyrażały złość oraz zły stan psychiczny obcokrajowców, którzy zostali umieszczeni w ośrodkach o charakterze zamkniętym³¹.

Migranci, którzy przybyli z Ukrainy z powodu działań wojennych, w ich własnym kraju spotykali się często z wykluczeniem społecznym, a także z trudnościami integracyjnymi po przybyciu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Polska po przyjęciu obywateli Ukrainy powinna zacząć wdrażać politykę integracyjną, która wspomogłaby zaadaptowanie się migrantom w nowym środowisku, do którego przybyli. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że wiele osób udaje się do innego państwa w celu ucieczki, przed zagrożeniem, które nastąpiło w miejscu, z którego wyjechali. Osoby te powinny otrzymać opiekę od kraju przyjmującego i być obdarzone akceptacją przez społeczeństwo polskie. Polska po przybyciu obywateli Ukrainy powinna rozpocząć działania mające na celu niwelowanie dyskryminacji, zachęcanie ludności do pomocy migrantom oraz szerzenie edukacji, mającej na celu zrozumienie sytuacji w jakiej znaleźli się obywatele Ukrainy. Duża część obywateli Polski uważa, że obcokrajowcy mają większe prawa do przywilejów niż Polacy, w większości przypadków zostało zaobserwowane zachowanie wymuszające niektóre korzyści na obywatelach polskich. Negatywne opinie powinny skłaniać władze polskie do wdrażania procesu integracji między obywatelami

31 *Nie dla poniżającej masowej detencji w polskich ośrodkach dla cudzoziemców!* <https://www.amnesty.org.pl/akcje/nie-dla-ponizajacej-detencji-w-polskich-osrodkach-dla-cudzoziemcow/> [dostęp: 29.06.2024 r.].

polskimi a ukraińskimi i zmienienia nastawienia do migrantów i migrantek. Warto zauważyć, że w Polsce możemy, także spotkać się z pozytywnymi opiniami na temat osób przybyłych z Ukrainy. Dużo Polaków twierdzi, że pomoc migrantom była niezbędna i z chęcią przyjęli ich do swoich domów, gdzie mieli zapewnione podstawowe warunki życiowe. Osoby wyrażające pozytywne zdanie uważają, że obecność obywateli Ukrainy nie wpłynęła w żaden sposób na sytuację Polski pod względem ekonomicznym³².

Migranci i migrantki w młodym wieku, trafiając do polskich szkół spotkały się z dużym problemem szczególnie pod względem językowym, integracja dzieci polskich i ukraińskich okazała się bardzo trudna z powodu braku znajomości języka polskiego ze strony obywateli Ukrainy. Uczniowie ukraińscy odczuwają poczucie, że są inni. Brak zainteresowania ze strony polskich uczniów nowymi osobami ukraińskimi, pokazuje izolację społeczną. Polskie szkoły powinny mieć na celu podjęcie działań w zakresie integracji i wdrażanie specjalnej nauki języka polskiego dla dzieci ukraińskich, aby mogły szybciej odnaleźć się w nowym środowisku³³. Szybki wzrost liczby ludności z Ukrainy i wzrastająca migracja, powinny skłaniać Polskę do podejmowania, szerszych działań w zakresie polityki migracyjnej. Polska powinna podejmować działania nie tylko ustawowe, ale także integrować ludność przybyłą z krajów sąsiednich z obywatelami Polski.

Podsumowanie

Polityka migracyjna Polski stawia przed sobą wiele wyzwań, związanych z ochroną praw człowieka. Integracja społeczna migrantów jest jednym z najważniejszych aspektów, które wymagają uwagi. Brak odpowiednich programów integracyjnych może prowadzić do marginalizacji migrantów, co z kolei wpływa na ich dostęp do praw socjalnych, edukacyjnych i zawodowych. Wiele migrantów napotyka na bariery językowe oraz kulturowe, co utrudnia im adaptację do nowego środowiska.

Dyskryminacja i ksenofobia to kolejne poważne wyzwania. Migranci w Polsce często spotykają się z uprzedzeniami i negatywnymi stereotypami, które mogą prowadzić do ich wykluczenia społecznego. Tego rodzaju postawy społeczne mogą wpływać na decyzje polityczne i prawne, co w rezultacie utrudnia ochronę praw migrantów. Warunki w ośrodkach detencyjnych dla migrantów również budzą obawy. Istnieją raporty wskazujące na nieodpowiednie warunki życia w tych ośrodkach, co może naruszać podstawowe

32 Ł. Baszczak, A. Wincewicz, R. Zyzik, *Polacy i Ukraińcy - wyzwania integracji uchodźców*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2023, s. 6.

33 *Trudna integracja młodych uchodźców. Poczucie inności i wyobcowania między uczniami polskimi i ukraińskimi*, <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art39122061-trudna-integracja-mlodych-uchodzcow-poczucie-innosci-i-wyobcowania-miedzy-uczniami-polskimi-i-ukrainskimi>, [dostęp: 03.07.2024 r.].

prawa człowieka, takie jak prawo do godności, prywatności i odpowiednich warunków bytowych. Przetrzymanie migrantów w takich warunkach, często bez jasnego uzasadnienia, może prowadzić do naruszenia ich praw i godności.

Polska polityka migracyjna często jest krytykowana za brak przejrzystości i jasności w procedurach dotyczących przyjmowania i przetwarzania wniosków azylowych. Migranci napotykać na długie i skomplikowane procedury biurokratyczne, które mogą prowadzić do frustracji i poczucia niepewności.

Aby poprawić sytuację praw człowieka w kontekście polityki migracyjnej, Polska musi podjąć szereg działań. Konieczne jest stworzenie i wdrożenie kompleksowych programów integracyjnych, które pomogą migrantom lepiej zrozumieć i zaadaptować się do nowego środowiska. Edukacja i kampanie społeczne mogą również pomóc w zwalczaniu dyskryminacji i ksenofobii. Warunki w ośrodkach detencyjnych muszą zostać poprawione, aby zapewnić godne warunki życia dla wszystkich migrantów. Wprowadzenie jasnych i przejrzystych procedur, dotyczących przyjmowania i przetwarzania wniosków azylowych jest kluczowe dla zapewnienia migrantów poczucia bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

Dalsza analiza jest niezbędna do monitorowania i oceny skuteczności wdrożonych polityk oraz do identyfikacji nowych wyzwań. Badania powinny obejmować zarówno aspekty prawne, jak i społeczne, aby dostarczyć pełniejszego obrazu sytuacji migrantów w Polsce. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i międzynarodowymi może przynieść cenne informacje i wsparcie w dążeniu do poprawy sytuacji praw człowieka, w kontekście migracji. Potrzeba dalszych badań i analiz jest również ważna, aby zrozumieć długoterminowe skutki obecnych polityk migracyjnych na społeczność migrantów oraz na społeczeństwo polskie jako całość. Dzięki temu możliwe będzie tworzenie bardziej skutecznych i humanitarnych polityk, które będą chronić prawa wszystkich osób, niezależnie od ich statusu migracyjnego.

Bibliografia

1. Adamczyk A., *Kryzys migracyjny w Europie a polska polityka imigracyjna*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny”, nr 1 (163), 2017.
2. Basiak P., <https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-polska-przegrala-przed-europejskim-trybunalem-ma-zaplacic-od,nld,7431088>
3. Baszczak Ł., Wincewicz A., Zyzik R., *Polacy i Ukraińcy – wyzwania integracji uchodźców*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2023.
4. Bodnar A., *Wystąpienie do MSWiA w sprawie unieważnienia przez Radę Ministrów polityki migracyjnej Polski*, <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Wyst%C4%85pienie%20do%20MSWiA%20w%20sprawie%20uniewa%C5%BCnienia%20przez%20Rad%C4%99%20Ministr%C3%B3w%20Polityki%20migracyjnej%20Polski.pdf>
5. Chlabicz B., Nowosielska P., *Granice wytrzymałości. Jak wygląda sytuacja w ośrodkach dla cudzoziemców?* <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8232010,osrodki-dla-cudzoziemcow-ile-miejsc.html>
6. Duszczyk M., *Pomiędzy dwoma kryzysami migracyjnymi: Czego się nauczyliśmy, a co może nas czekać w przyszłości (RAPORT)*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8585718,migracje-duszczyk-raport-ukraincy-granica-polsko-bialoruska.html>
7. Fraszka B., *Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej: przyczyny, aspekt geopolityczny, narracje*, Raport Specjalny, Warsaw Institute, 2021.
8. Kwiecińska M., Ordyniec E., *Wpływ migracji na bezpieczeństwo społeczne w związku z wojną na Ukrainie*, „De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności”, Tom 9, Nr 2, 2023.
9. Leśniak G. J., *Prawo migracyjne trafi do kosza, podobnie jak wcześniej polityka migracyjna?* <https://www.prawo.pl/kadry/polityka-migracyjna-polski,522248.html>
10. Niedzielski D., *Kryzys na granicy Polski z Białorusią – nowy format działań hybrydowych?* [w:] Akademickie Centrum Komunikacji Strategicznej, red. A. Glapiak, Warszawa 2022.
11. Nikołajew J., *Przetrzymanie nielegalnych migrantów w ośrodkach recepcyjnych – rozważania na kanwie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 15 grudnia 2016 r. w sprawie Khlaifia i inni przeciwko Włochom (skarga nr 16483/12)*, „Studia Prawnoustrojowe”, nr 48, 2020.
12. Ociepka B., *Dziennikarzom wstęp wzbroniony: kryzys na polsko-białoruskiej granicy w 2021 r. jako wydarzenie (nie)relacjonowane przez media*, „Studia Medioznawcze”, tom 24, nr 2 (93), 2023.
13. Wawrzusiszyn A., *Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej i jego wpływ na bezpieczeństwo Polski*, „Nowa Polityka Wschodnia”, nr 2 (33), 2022.
14. Zalewski P., *Działania administracji państwowej w Polsce wobec uchodźców z Ukrainy w pierwszych tygodniach wojny w Ukrainie 2022 roku Aspekty prawne i securitologiczne*, „Studia Politicae Universitatis Silesiensis”, T. 34, 2022.

Akty prawne

1. Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających

równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami, Dz.U. L 212 z 7.08.2001.

2. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz.U., 2022, poz. 583.

Netografia

3. Duża grupa migrantów forsowała granicę, <https://wiadomosci.onet.pl/bialystok/sytuacja-na-granicy-nowe-informacje-z-granicy-polski-i-bialorusi-relacja/3twh6p2>
4. Duże zmiany w pomocy dla Ukraińców. Rząd przyjął projekt, <https://www.money.pl/gospodarka/duze-zmiany-w-pomocy-dla-ukraincow-rzad-przyjal-projekt-7022522295356320a.html>
5. Fears grow of new crisis as refugees in Belarus driven into Ukraine, <https://www.theguardian.com/global-development/2022/mar/14/fears-grow-of-new-crisis-as-refugees-inbelarus-driven-into-ukraine>, [dostęp: 14.07.2024 r.].
6. Jak ukraińscy migranci wpływają na gospodarki krajów europejskich, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/trendy-gospodarcze/jak-ukrainscy-migranci-wplywaja-na-gospodarki-krajow-europejskich/>
7. Konferencja szefa MSWiA w sprawie budowy zapory na granicy, <https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/konferencja-szefa-mswia-w-sprawie-budowy-zapory-na-granicy-na-zywo/7qpc6fm,79cfc278>
8. Naruszenia praw cudzoziemców na granicy białoruskiej: komentujemy wykonanie wyroku ETPC, <https://interwencjaprawna.pl/naruszenia-praw-cudzoziemcow-na-granicy-bialoruskiej-komentujemy-wykonanie-wyroku-etpc/>
9. Nie dla ponizającej masowej detencji w polskich ośrodkach dla cudzoziemców! <https://www.amnesty.org.pl/akcje/nie-dla-ponizajacej-detencji-w-polskich-osrodkach-dla-cudzoziemcow/>
10. Polska: okrucieństwo zamiast współczucia na granicy z Białorusią, <https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2022/04/Raport-Amnesty-Intrnational-POLSKA-OKRUCIENSTWO-ZAMIAST-WSPOLCZUCIA-NA-GRANICY-Z-BIALORUSIA.pdf>
11. Polska: okrucieństwo zamiast współczucia na granicy z Białorusią, <https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2022/04/Raport-Amnesty-Intrnational-POLSKA-OKRUCIENSTWO-ZAMIAST-WSPOLCZUCIA-NA-GRANICY-Z-BIALORUSIA.pdf>
12. Skargi migrantów zawróconych do linii granicy. Opinia RPO dla Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-migranci-pushbacki-opinia-etpc>
13. Uzyskaj numer PESEL – usługa dla cudzoziemców, <https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-numer-pesel-dla-cudzoziemcow>
14. Trudna integracja młodych uchodźców. Poczucie inności i wyobcowania między uczniami polskimi i ukraińskimi, <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art39122061-trudna-integracja-mlodych-uchodzcow-poczucie-innosc-i-wyobcowania-miedzy-uczniami-polskimi-i-ukrainskimi>
15. Unijne sankcje wobec Białorusi, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/sanctions-against-belarus/>